

بایزید روپان د لوړو زده کړو مؤسسه

د علمي چارو معاونیت

د پلان او پالیسی کمیټه

پالیسی آزادی علمی

مقدمه

یکی از راههای رشد جامعه، رشد علمی جامعه است. رشد علمی جامعه، از طریق پوهنتون ها و مراکز تحقیقاتی امکان پذیر است. تحقیقات علمی به مفهوم دقیق کلمه در نهادهای علمی و اکادمیک افغانستان، مخصوصاً در بیش از سه دهه اخیر کمتر محسوس است، علت کمتر محسوس بودن تحقیقات علمی در عدم توجه به آزادی علمی است و این عدم توجه به آزادی علمی، موجب پایین آمدن کیفیت فعالیت های علمی در نهاد های علمی می شود. هر قدر در یک جامعه به آزادی علمی ارج گذاشته شود موانع از سر راه آزادی علمی بر طرف گردد و منابع وسیع در اختیار قشر- منور کشور به خصوص استاد و محصل قرار داده شود، به همان اندازه رشد جامعه (اعم از مادی و معنوی) سریع میگردد؛ بر خلاف، در جامعه دگم و بسته نه تنها علم رشد نمیکند؛ بلکه استبداد نیز بیداد مینماید.

آزادی علمی چیست؟

هر چند روی تعریف آزادی علمی توافق کلی وجود ندارد؛ ولی به خاطر روشن شدن موضوع میتوان گفت آزادی علمی یا *freedom academic* حقی است که بر اساس آن متخصصان در هر زمینه علمی بصورت فردی یا جمعی به بررسی تصحیح، تکامل، انتقال و کاربرد دانش که رشد جامعه را سبب می شود، بپردازد بدون آنکه غرض ورزی های غیر علمی از یکسو، دخالتهای نامعقول از سوی دیگر مانع کار آنها می شود.

نکته مهم و قابل توجه و تأکید در این تعریف اینست که اعضای جامعه علمی در فعالیت های تحقیقاتی، آموزشی و تحصیلی و خدمات مشارکت علمی خود از هر گونه تبعیض مصئون باشند در پهلوی اینکه دولت و سازمانها به تمام حقوق این اعضا مانند آزادی فکر، آگاهی و اطلاع، مذهب، بیان، انجمن، حرکت، اتحادیه، امنیت و مانند آن التزام علمی داشته باشد. نکته دیگر در این تعریف این است که آزادی علمی به معنای دست رسی همه افراد

جامعه به اجتماع علمی نیز می باشد. بدین معنا که افراد جامعه بتوانند بدون مانع بر مبنای معیار های قبول شده جامعه علمی به صورت استاد، محصل، محقق، یا مدیر عضویت اجتماع علمی را بدست آورند.

مطابق این تعریف محصل حق دارد، در انتخاب محل و رشته مورد علاقه خود برای طول مدت زمان تحصیل، انتخاب استاد، مشارکت انتقادانه در مباحث درسی، ارزیابی استاد، انتخاب موضوع مطالعات (مقاله و پایان نامه) و سایر فعالیت های تحصیلی، علمی و صنفی شرکت در مدیریت پوهنتون چی به صورت فردی و چی هم بصورت جمعی بر پایه معیار استاندارد های مورد وفاق جامعه علمی و از آزادی لازم و کافی برخوردار باشند.

محصلان باید موقع داشته باشند، که نقطه نظر خویش را در باره تصامیم که آنها را متأثر میسازد و بر آن تطبیق میشود، ابراز تشکری نمایند و نظرات شان در اتخاذ تصامیم در حساب گرفته شود، امروز مؤسسه تحصیلی بایزید روپان به طور روز افزون، محصلان خود را در قلعه های اتخاذ تصامیم تعلیمی مانند کمیته ها و مجالس استادان، و شورای علمی مؤسسه، در ارزیابی کیفیت تدریس استادان، سهیم بسازند و اگر این امر بطور درست رهنمایی شود، نتایج مثبتی از آن بدست می آید. و ارزیابی بهتر از کیفیت تدریس میتواند به عمل آید. استادان نباید آنقدر مشغول تحقیق شوند که محصلان خویش را فراموشش کند؛ زیرا وظیفه اول استادان تدریس است، نه تحقیق.

روش تحقیق

ازاینکه در اینجا قابل تذکر است، بیان تفاوت میان آزادی علمی و آزادی بیان است که نباید یکی گرفته شود. آزادی بیان عبارت از آزادی افراد یک کشور در اظهار عقیده و ابراز بیان (خطابه) بدون بیم و هراس از دخالت دولت می باشد.

در ماده بیست و نهم اعلامیه جهانی حقوق بشر نیز در باره آزادی بیان چنین ذکر شده است: هر کس در اجرای حقوق و استفاده از آزادی های خود فقط تابع محدودیتهایی است که به وسیله قانون منحصر به منظور تأمین شناسایی و مراعات حقوق و آزادی های دیگران و برای رعایت مقتضیات صحیح اخلاقی و نظم عمومی و رفاه همگانی در شرایط یک جامعه دموکرات وضع گردیده است.

در یک نگاه بسیار گذرا، تاریخچه آزادی علمی را در جهان میتوان بدینگونه بیان نمود.

مفاهیم اساسی آزادی علمی

- (1) مؤسسه تحصیلی متعهد به آزادی علمی بوده از آن حمایت مینماید بر همین اساس استادان و محصلان بدون خوف و هراس میتوانند در مباحث و محافل علمی در داخل و خارج مؤسسه تحصیلی اشتراک نمایند.
- (2) آزادی علمی در نهاد های تعلیمی و تربیتی و تحصیلات عالی شگوفایی و رشد شخصیت را که یکی از اهداف تعلیم و تربیه است به بار می آورد.
- (3) آزادی علمی حق هر عضو کادر علمی را در رابطه به داشتن فلسفه تعلیم و تربیه و تعهدات فکری، عقلانی اش تثبیت می نماید. این امر به یکپارچگی فکری، عقلانی سیستم تحصیلات عالی را حفظ نموده، به عامه مردم خدمت میکند.
- (4) آزادی علمی به اعضای کادر علمی و محصلان حق میدهد که تا نظریات شان را به شکل گفتاری، نوشتاری و الکترونیکی در داخل و خارج از محوطه نهاد تحصیلی بیدون ترس و نگرانی از مجازات بیان نماید به شرط که اظهارات شان باعث آسیب و ضرر رساندن به دیگران نگردد.
- (5) اعضای کادر علمی از نگاه مسلکی دارای صلاحیت و آگاهی لازم و صداقت در مقابل نظام تحصیلات عالی و رشته تخصصی شان می باشد.
- (6) آزادی علمی به اعضای کادر علمی و محصلان با در نظر گرفتن منافع عامه حق میدهد که تحقیق نمایند و نتایج تحقیقات خویش را آزدانه بیان نمایند.
- (7) مؤسسه تحصیلی به منظور حفظ و حمایت از آزادی علمی نتایج تحقیقات علمی را که منافع جامعه را خدشه دار نسازد بدون سانسور به نشر می رساند.
- (8) مؤسسه تحصیلی به هیچ سیاستمدار و دولتمرد حق مداخله و تحمیل عقاید و نظریات سیاسی شان را در تحقیقات علمی استادان نمی دهد.
- (9) مؤسسه بر مبنای آزادی علمی از موقف اعضای کادر علمی و محصلان در رابطه به عدم موافقت مستدل و منطقی ایشان با پالیسی ها و پیشنهادات اداری حمایت مینماید.
- (10) آزادی علمی به استادان و محصلان حق میدهد که در صورت تلف شدن حقوق شان و یا هتک حرمت به ایشان مطالبه جبران خسارات یا اعاده حیثیت نماید.
- (11) آزادی علمی به استادان و محصلان حق می دهد تا در محتوای مواد یک کورس مطابق ضرورت بازار کار تغییرات و تعدیلات را مطالبه و پیشنهاد نمایند.

- 12) آزادی علمی به استادان و محصلان حق میدهد تا نظریات یکدیگر را به چالش بگیرند؛ ولی به خاطر داشتن چنین نظریات مورد تنبیه و یا محکومیت قرار نمی گیرند.
- 13) آزادی علمی از موقف استاد در قسمت ارزیابی و تثبیت نمره به محصل تا جای که نمره داده شده غیر مسؤلانه، غیرعادلانه و درعدم تطابق با معیارهای ارزیابی نباشد حمایت میکنند. یا به عبارت دیگر آزادی علمی حق فرد و نهاد تحصیلی را غرض حفظ معیارهای علمی محترم می شمارد.
- 14) آزادی علمی به اعضای کادر علمی، حق میدهد که میتود تدریس مضمون محوله خویش را مطابق محتوای مضمون انتخاب نماید.
- 15) مؤسسه جهت تحقیق هرچه بیشتر آزادی اکادمیک، مکلف به رفع ضروریات علمی استادان و محصلان است.

موارد که آزادی علمی اجازه نمی دهد:

- 1- موارد که آزادی علمی اجازه نمیدهد که عضوی کادر علمی کسی را تهدید کند، اذیت نماید، مرعوب کند، تمسخر نماید یا نظریات خویش را بالای محصلان تحمیل نماید.
- 2- آزادی علمی محصل مانع مطالبه استاد از این امر نمیگردد که محصل باید مضمون را خوب بیاموزد و ضوابط اساسی و اکادمیک نهاد تحصیلی را رعایت نماید.
- 3- آزادی علمی تضمین نمیکند که یک عضو کادر علمی غیر شایسته و بی کفایت بطور دائمی منحیث عضو کادر علمی باقی بماند و به وظیفه اش ادامه بدهد.
- 4- آزادی علمی از عضو کادر علمی در مورد مجازات های غیر پوهنتونی و قانون شکنی اش حمایت نمیکند.
- 5- آزادی به عضوی کادر علمی و محصلان حق نمیدهد که خلاف اصول و مقررات دیپارتمنت، پوهنخی و مؤسسه عمل نماید، اما این حق را میدهد که از قوانین و مقررات که غیر عادلانه است انتقاد نماید.
- 6- آزادی علمی از عضو کادر علمی و محصلان در صورت خلاف رفتاری از ضوابط حمایت نمیکند؛ ولی لازم میدانند که در صورت موجودیت یک ثبوت صحیح و شفاف، اجراءات قانونی به عمل آید و برخورد عادلانه صورت گیرد.
- 7- نه آزادی علمی ونه موقف استادی از آن عضو کادر علمی که مکرراً غیر حاضری می نماید و یا از تدریس مضمون تعیین شده و ساعت مکلفیت درسی بدون عذر موجه اباً می ورزد حمایت نمیکند.

8- آزادی علمی از آن عضو کادر علمی که حاضر به پاسخگویی و ارایه توضیحات در مورد ادعا های خلاف رفتاری غیر علمی یا نقض و تخطی از پالیسی های معقول مؤسسه، ارایه شواهد و مدارک مبنی بر نپذیرفتن مجازات تصویب شده و رعایت ضوابط اخلاقی درج مؤسسه نمیگردد، حمایت نمیکند.

نتیجه گیری

قسمیکه در بالا تذکر داده شد در آزادی علمی موارد وجود دارد که استادان و محصلان در انجام آن دست باز دارند و موارد دیده میشود که استادان و محصلان نباید به آن ابا ورزند. به این اساس اگر آزادی علمی به صورت درست تعدیل و تفسیر شود، باعث رشد استاد و محصل و در یک کلام باعث رشد جامعه علمی میشود؛ اما اگر از آزادی علمی تعبیر نادرست صورت گیرد و به اصطلاح نوع مسونیت کاری به استاد و محصل بدهد، جامعه به طرف فلاکت و بی بندباری کشانده میشود.

موسسه تحصیلات عالی بایزید روشن خوشبختانه در روشنایی قوانین، مقررات، لوایح و طرز العمل ها مصمم به حمایت آزادی علمی در نهاد تحصیلی خویش است.